

**IJTIMOY TARMOQLARNING AHOLI, AYNIQSA, YOSHLAR MA’NAVIY
AXLOQIY TARBIYASIGA TA’SIRI.**

Israilova Soxiba Buribayevna

Samarqand davlat tibbiyot universiteti «Jamoat salomatligi va sog’liqni saqlash menejmenti»
kafedrasida katta o‘qituvchisi

Jurayev Shavkat Abdulvoxidovich

Samarqand davlat tibbiyot universiteti «Yukumli kasalliklar» kafedrasida katta o‘qituvchisi

Absoatova Zuhra Eshmo‘min qizi

Tibbiy pedagogika fakulteti Xalq tabobati va Oliy hamshiralik ishi yo‘nalishi 304- guruh talabasi
Tel: 99 1003232

ANOTATSIYA

Ushbu maqolada ijtimoiy tarmoqlarning inson hayotiga ahamiyatli jihati va uning ijobiy hamda salbiy jihatlari, hozirgi paytda yoshlarning hayotiga ommaviy axborot vositalarining o‘rni, yosh avlodning ma’naviy axloqiy tarbiyasidagi ahamiyati to‘g‘risida mulohaza yuritilgan.

KALIT SO‘ZLAR

Axborot, ijtimoiy tarmoqlar, ommaviy madaniyat, axborotlashgan jamiyat, mafkuraviy immunitet, axloq.

**ВЛИЯНИЕ СОЦИАЛЬНЫХ СЕТЕЙ НА ДУХОВНО-ПРАВСТВЕННОЕ
ВОСПИТАНИЕ НАСЕЛЕНИЯ, ОСОБЕННО МОЛОДЕЖИ.**

АННОТАЦИЯ

В данной статье рассматривается значение социальных сетей для жизни человека, его положительные и отрицательные стороны, роль средств массовой информации в жизни молодежи, значение нравственного воспитания подрастающего поколения.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА

Информация, социальные сети, массовая культура, информационное общество, идеологический иммунитет, этика.

**THE IMPACT OF SOCIAL NETWORKS ON THE SPIRITUAL AND MORAL
EDUCATION OF THE POPULATION, ESPECIALLY YOUNG PEOPLE**

ABSTRACT

This article discusses the importance of social networks in human life and its positive and negative aspects, the role of the media in the lives of young people today, the role of the younger generation in the spiritual and moral education.

Keywords:

Information, social networks, popular culture, informed society, ideological immunity, morality.

KIRISH

Ijtimoiy tarmoqlarning inson hayotiga ta'siri juda katta. Chunki inson yer sharida yashab turgan ekan bevosita va bilvosita yangilik va axborotlardan boxabar bo'lib turadi. Hozirgi globallashuv jarayonida axborotlar misli ko'rilmagan darajada ko'payib ketdi. Natijada ularning qaysi biri yaxshi-yu, yomonligini ajratib olish biroz bo'lsada mushkul vazifa bo'lib qoldi. Ayniqsa ijtimoiy tarmoqlardagi salbiy illatlar yosh avlodning ma'naviy, axloqiy tarbiyasiga jiddiy ta'sir ko'rsatmoqda. Bugungi davrda jahon internet tarmoqlari insonlarga ko'plab imkoniyatlar yaratib berishi bilan birgalikda, inson hayotida muayyan axloqiy-g'oyaviy me'yorlariga ta'sir etmoqda. Yangidan-yangi ishlab chiqarilgan o'yinlar, turli xildagi ko'ngil ochar tomoshalar yoshlarning ongiga, ma'naviyatiga juda katta salbiy ta'sir ko'rsatib kelmoqda. Eng yomoni ijtimoiy tarmoqlardagi turli xildagi o'yinlar uchun pul mukofotlarining qo'yilishi aholini, ayniqsa yoshlarni o'ziga jalb etmoqda. Hali o'z oldiga aniq bir maqsad qo'ya olmagan yosh avlod, kimlarningdir moddiy boyishiga sabab bo'lib o'zining oltinga teng vaqtini behudaga sarflamoqda.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Yoshlarning ongiga ijtimoiy tarmoqlarning ijobiy tomonlari bilan bir qatorda ko'plab salbiy muommolarni ham keltirib chiqarishi tabiiy holat. I.karimov asarlarida internetdan to'g'ri foydalanish va yoshlarning ongini axborot xurujlaridan himoya qilish to'g'risida fikr yuritiladi.[1] R.Madrahimova internetdan foydalanayotganda nosog'lom axborot xavfi ikki baravarga ortganini ya'ni ular hajmi ko'payib, qamrovini kengaytirayotgani to'g'risida ma'lumot keltiradi.[2] L.Toshpo'latova o'zining ilmiy maqolalarida “igromaniya” tushunchasini yoritib beradi. Ya'ni yosh avlod ijtimoiy tarmoqlarga keragidan ortiq vaqt sarflaydi, natijada ularning fikrlash qobiliyati bir joyda turg'un bo'lib qoladi.[3] **Psixologlarning ta'kidlashicha, yoshlar buzg'unchi, shovinistik, destruktiv g'oyalarga qarshi mafkuraviy immunitet hali to'liq shakllanmagani sababli o'qigan yoki eshitgan ma'lumotlariga tez ishonishadi. Kompyuter o'yinlariga mukkasidan ketishning jamiyatga foydasidan ko'ra zararlari ko'p. Birinchidan, ma'naviy zarar bo'lib, kompyuter o'yinlari jamiyatimizni ma'naviy buzqlik botqog'iga botirib, har bir insonni o'zlikni anglash baxtidan yiroqlashtirmoqda**[4].B.S.Ahmadaliyevning **ta'kidlashicha ayniqsa yoshlarni ongini tez egallaydigan** shahvoniy his-tuyg'ular, asosan, erkin muhabbatni,sevgini, targ'ib etuvchi pornografiya orqali haqiqiy muhabbat, sof tuyg'ular obro'sizlantirilib, uning o'rniga behayolik, ko'ngilxushlikka mukkasidan ketish va sof muhabbatga yengil-yelpi qarashga da'vat etadi.[5]

MUHOKAMA

Bugungi kunda dunyoda deyarli har bir inson ijtimoiy tarmoqlardan foydalanib kelmoqda va hayotining ajralmas bir bo‘lagiga aylandi. Internet tarmoqlari ham o‘zi alohida bir sayyora kabidir. Chunki millionlab insonlar har bir daqiqada yangiliklardan xabardor bo‘lishi bilan bir qatorda masofadan turib boshqa insonlar bilan ijtimoiy munosabatlarga kirishmoqda. 2012-yil holatiga ko‘ra Buyuk Britaniya kompaniyasi 600 million saytni hisoblab chiqdi. Vaholanki har bir daqiqada internet olamida qanchadan qancha yangi saytlar paydo bo‘lib, qanchasi yo‘q bo‘lib ketganligini hisoblashga insonni aqlini shoshiltirib qo‘ymoqda.

Ijtimoiy tarmoqlarda 2005-yili 972 million iste‘molchi foydalangan bo‘lsa, bu ko‘rsatkich 2003-yilga nisbatan qariyb ikki baravarga oshganini ko‘rishimiz mumkin. Internet iste‘molchilarining 8 foizi kuniga 3 soatdan ortiq vaqtini monitorlar yonida, yana 34,4% bir soatdan ko‘p vaqtini monitor oldida sarflaydi. Endi bularning qanchasi yoshlar bo‘lganligi va to‘g‘ri maqsadda foydalandimi yo‘qmi degan jumboq asosiy muammo hisoblanadi. 2020-yilga kelib dunyoda ijtimoiy tarmoqlardan foydalanish ko‘rsatkichi 4 milliard kishidan oshdi. Bu albatta, quvonarli holat, chunki dunyo bo‘ylab hali internet kirib bormagan hududlarni ham bu jarayonga qo‘shish ishlari olib borilmoqda. Lekin hali oq, qorani tanimagan yosh avlod qariyb foydalanuvchilarning yarmidan ko‘pini tashkil etadi. Ommaviy axborot vositalari insonlar hayotiga chuqur kirib borib, yoshlarning ma‘naviy-axloqiy tarbiyasiga ham salbiy, ham ijobiy ta‘sir ko‘rsatayotgani qayd etiladi. Ijtimoiy tarmoqlarning hamma uchun samarali va oson foydalanish imkoniyati, tezda axborotdan xabar topish va yetkazish, ijtimoiy tarmoqlar orqali o‘z shaxsiy fikrlarini bayon qilishning eng qulay usuli sifatida iste‘molchi yoshlar orasida uning juda mashhurligi sababli hozirgi davr ijtimoiy tarmoqlarning ta‘sirchanligi yuqori ekanligi ta‘kidlanadi.

Tibbiyot xodimlarning ta‘kidlashicha ijtimoiy tarmoqlarda o‘tirish - bu yangi, zamonaviy chekish ekanligini aytmoqda. Ayniqsa yosh bolalarda muntazam bir joyda o‘tirish odati keltirib chiqaradigan kasalliklar, ularning oqibatida har yili qanchadan qancha inson bevaqt vafot etishini hisobga olsa o‘tirish sog‘lik uchun jiddiy muammolardan biri ekanligini ko‘rish mumkin. To‘g‘ri maqsadda foydalangani bilan keragidan ortiq ijtimoiy tarmoqlardan foydalanish, mukkasidan ketishi bolaning ham aqlan, ham jismoniy faoliyatiga jiddiy ta‘sir ko‘rsatadi va uning atrofdagilarga, ota-onasiga, aka-ukasiga, o‘rtoqlariga bo‘lgan munosabati buzilishi mumkin.

I.Karimovning ta‘kidlashicha “Internetni biz do‘konga o‘xshatishimiz mumkin u yerdan hamma narsani topa olamiz. Internetdan kerakli narsalarni olishni bilsak, bizning yuksak ma‘naviyatli yoshlarimiz ongiga hech qanday xurujlar ta‘sir eta olmaydi”. Bu yerda ham shu narsa ta‘kidlanayotgani, inson qachonki internetdan to‘g‘ri foydalanishni o‘rgansagina u uchun ijtimoiy tarmoq foydali bo‘lishi mumkin. Har bir yoshi ulug‘ inson beparvolik qilmasdan, o‘z bolalariga, yoshlarga ijtimoiy tarmoqlardan yaxshi niyatda foydalanishi to‘g‘risida ma‘lumot berishi kerak. Ijtimoiy tarmoqlardan foydalanish natijasida ikki xil holat kelib chiqadi. Konstruktiv(ijobiy) va destruktiv(salbiy) holatlar kelib chiqadi. Bugungi kunda yosh avlod ijtimoiy tarmoqlardan

foydalanish natijasida ularning ongida “ommaviy madaniyat” juda katta salbiy ta’sir ko’rsatib kelmoqda. Uning natijasida axloqiy buzuqlik, zo’ravonlik, individualizm, egosentrizm kabi g’oyalar yoshlarning ongini egallab oladi. Ijtimoiy tarmoqlarning soni oxirgi yillarda nihoyatda ko’payib ketganligi bois, hozirgi davrda axloqsizlikni madaniyat deb bilish va aksincha, asl ma’naviy qadriyatlarni mensimasdan, eskilik sarqiti deb qarash yoshlar tarbiyasiga katta xavf solmoqda. Ijtimoiy tarmoqlardan foydalanishda yosh yigit va qizlar quyidagi mezonlar asosida foydalansa ular uchun ijtimoiy tarmoqlar foydali va samarali bo’ladi.

- Internetdan foydalanmoqchi bo’lgan odam niyatni yaxshi qilgan bo’lishi zarur.
- Internetga kirishdan oldin ish rejasini yaxshilab tushingan holda tuzishi kerak[6]
- Yosh bolalarning mobil qurilmalarini ota-onasi doimo nazorat qilib borishi kerak.

XULOSA

Bugungi kunda yosh avlodni barkamol qilib tarbiyalash har bir insonning asosiy vazifasidir. Chunki yosh avlod kelajak poydevori. Ularning ma’nan, ruhan, aqlan sog’lom bo’lishida har bir inson dahldor. Bugungi axborotlashgan jamiyatda har bir bolaning hayoti ijtimoiy tarmoqlar bilan bevosita bog’langan. Shuning uchun hech bir aholini butun olam internet manbalaridan foydalanishini cheklab bo’lmaydi. Faqatgina mafkuraviy immuniteti mustahkam odamgina ijtimoiy tarmoqlar orqali foyda ko’rayotgan insonlarning tuzog’iga tushmasligi mumkin. Har bitta yosh yigit va qiz o’qishi, ko’chada yurish turishida beixtiyor ommaviy axborot vositalaridan foydalanadi. Agar ular inson uchun zararli bo’lgan tarmoqlarga mukkasidan ketib o’rganib qoladigan bo’lsa, ularning fe’l atvorida jiddiy muammo kelib chiqishi mumkin. Ya’ni ota-onani hurmat qilmaslik, do’stlariga yomon munosabatda bo’lish, ijtimoiy tarmoqlarda ko’rgan, mentalitetimizga to’g’ri kelmaydigan kiyimlar kiyishi, soxta ommaviy madaniyatni o’zining kundalik hayot tarziga aylantirib olishi mumkin. Aholini hayotiga ijtimoiy tarmoqlar salbiy ta’sirini oldini olishning eng mukammal yo’li, ularda axborotdan foydalanish ko’nikmasini shakllantirish, mafkuraviy bo’shliqqa yo’l qo’ymaslik va eng asosiysi yoshlarga nisbatan doimo yaxshi munosabatda bo’lib, ularni ota, ona tomonidan nazorat qilib borish kerak.

REFERENCE (Foydalangan adabiyotlar)

1. I.A.Karimov “Yuksak ma’naviyat, yengilmas kuch” T: “Ma’naviyat” 2008, 73-74 bet.
2. Konstitutsiya– inson huquqlariva erkinliklarining kafolatlari mavzusidagi imiy-amaliy anjuman Chirchiq-2019, 88,89- bet.
3. Shayx Muhammad Sodiq Muhammad Yusuf “ijtimoiy odoblar” T:2018 “Hilol Nashr” 250-bet.
4. Уралов Ш.М., Жураев Ш.А. Исраилова С.Б. « О влиянии факторов окружающей среды на качество жизни и здоровье молодежи» Vol. 1 No. 3 (2022): SO’NGI ILMIY TADQIQOTLAR NAZARIYASI, N3, 2022/9/13, С. 6-13,

5. Уралов Ш.М., Жураев Ш.А. Исраилова С.Б «О влиянии занятий физической культуры на качество жизни студентов» Vol. 1 No. 3 (2022): SO‘NGI ILMIY TADQIQOTLAR NAZARIYASI, N3, 2022/9/13,c.14-19,
6. Buriboevna I. S. OLIY O ‘QUV YURTLARIDA “JAMOAT SALOMATLIGI VA SOG ‘LIQNI SAQLASH” FANINI O ‘RGANISH VA O ‘TKAZISH //BARQARORLIK VA YETAKCHI TADQIQOTLAR ONLAYN ILMIY JURNALI. – 2022. – С. 370-373.,
7. Buriboevna I. S. SOG'LIQNI SAQLASHGA MOLIYAVIY RESURSLARNING SARFLANISHINI O'RGANISH //Eurasian Journal of Medical and Natural Sciences. – 2022. – Т. 2. – №. 3. – С. 49-54
8. Исраилова Сохиба Бурибаевна, Дустова Гульзода Камилжановна, ИЗУЧЕНИЕ ВОЗДЕЙСТВИЯ ФИЗИЧЕСКОЙ НАГРУЗКИ НА СЕРДЕЧНО СОСУДИСТУЮ СИСТЕМУ, ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА В 21 ВЕКЕ, 1009-1011, «ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА В XXI ВЕКЕ», Выпуск №22 (том 5) (январь, 2022).
9. Alimdjanova, Dilbar Negmatovna. "TEACHING TOOLS WITH THE USE OF PROPRIETARY TECHNOLOGIES IN PSYCHOLOGY CLASSES." YOUTH, SCIENCE, EDUCATION: TOPICAL ISSUES, ACHIEVEMENTS AND INNOVATIONS 1.6 (2022): 24-28.
10. Dustova, Gulzoda, and Israilova Soxiba. "TIBBIYOT OLIY O ‘QUV YURTLARIDA SOG ‘LOM TURMUSH TARZI HAQIDA TA’LIM BERISHNING O ‘ZIGA XOS XUSUSIYATLARI." Eurasian Journal of Academic Research 2.12 (2022): 754-759.